

2000./7. - **Az ismeretlen ismerős, Ibafa** Lenn a délen, Baranyában, az erdőkkel fedett dombok között húzódik meg szerényen Ibafa, a papjáról és pipájáról híressé vált falu. A hírek arról már nem szólnak, hogy napjainkban éppen nincs pap Ibafán. Sőt, a templom is vigasztalan állapotban leledzik. A parókiáról nem is beszélve. Pedig abban székel a híres-neves pipamúzeum.

A község határában két névtábla is köszönti az érkezőt. Átellenben rozzant lánctalpas traktor árválkodik az egyik porta szérűskertjében. A kert is, a "sztalinyec" is egykor jobb napokat látott. Akárcsak az egész falu. Beérve a központba, amit régi jó szokás szerint a templom jelöl ki, jobbról egy derék világháborús emlékmű áll, a balra fölfelé vezető utca első háza a parókia. Kívülről szerencsére nem látszik a lakatlanság, az elhagyatottság. Bévül a kertben azonban a gaz, a dudva az úr. A ház innen nézve azt a benyomást kelti, mintha éppen az összedőlést fontolgatná.

A földrajzi nevek megfejtői szerint német eredetű birtokosáról kapta a község egykor az Ibafalva elnevezést. A XV. században már emlegetik a kódexek, aztán, ahogy az lenni szokott, a túl közeli hadiút megpecsételte a falu sorsát. 1565-ben Szigetvár eleste ennek a településnek is a végét jelentette. Legalábbis egy időre. A XVIII. század első felében aztán újra életre kelt a környék: horvátokat telepítettek be délről, de jöttek persze magyarok meg németek is. Így végül is vegyessé kerekedett a lakosság.

Sajnos ki kell ábrándítanom az olvasót: az ibafai papi fapipa legendájának szorgos kutatója, Horváth J. Gyula, - aki maga is plebános volt Ibafán -, írja remek tanulmányában, hogy a szájhagyományon kívül nincs bizonyíték a mondóka születésére. Csak pipák vannak.

A legenda szerint bizonyos Hangai Nándor, ibafai plébános szenvedélyes pipás volt, aki még a kocsija ülése alatt is tartatott a hajtóval egy tartalék készséget. Bár akkoriban is csak alig több mint hétszáz lakója volt a falunak, papjának futotta kocsira meg kocsisra is. Ennek ellenére mindig gyalog ment át a 13-14 kilométerre északra fekvő Bőszénfára, búcsúba. Ahol aztán sűrűn koccintgatott, nagy gyakorlattal pörgette az ördög bibliáját, és elnyerte az atyafiak minden pénzét. Aztán, mint aki jól végezte dolgát szépen hazasétált. Útonállóktól félnie nem kellett, a csendőrök tették a dolgukat.

Ezt a legendás papi személyt örököltette meg örökérvényű nyolcsorosában bizonyos Roboz István kaposvári illetőségű újságíró, aki egyébiránt Bernáth Aurél nagyapja volt.

Hogy a kiábrándítást tovább fokozzam, tény, hogy az ibafai papnak csak 1934-ben készült el a fapipája. Még hozzá "népi kezdeményezésre". 1931-ben mutatták be az Operettszínházban az Ibafai lakodalom című operettet, amelynek betétdala slágerré lett, és egyszeriben országosan ismertté tette a községet azok előtt is, akik netán nem ismerték a mondókát. A korabeli "PR" tökéletesen működött, beindult a falusi turizmus. Egyre nagyobb érdeklődéssel fordultak e kicsiny zselicségi falu felé, így teljesen indokolt volt, hogy végre legyen az ibafai papnak fapipája. Ha már megénekeltek.

A pipa születésének történetére így emlékeztetett vissza Páli Lajos agrármérnök: "...1934-ben, amikor a Biedermann-uradalom szentmártoni gazdaságában segédtisztai állásban működtem, gyakran jártam az ibafai társaságba. Egy alkalommal, amikor Kerék György főjegyző, Schmidt

József segédjegyző, a postamesternő férje és jómagam együtt borozgattunk, a postamesternő férje azzal a javaslattal állt elő, hogy mivel neki van egy faragó iparművész rokona, faragtassuk meg vele a nótában szereplő fapipát. A pipa rövidesen el is készült, s egy újabb összejevetelen kezemben is volt."

A pipa készítője, Gerber Béla is beszámolt Horváth J. Gyulának a pipa történetéről: "Rokoni látogatások alkalmával (nagybátyám) mindig szóba hozta, hogy csinálhatnál már egy pipát az esperes úrnak, mert annak semmiféle pipája nincs. Hiába kérték az esperest, hogy mutassa meg a pipáját, mert nem volt. 1933-ban egy-két napot Ibfán töltöttem. Láttam az esperest, és akkor jött az a gondolatom, hogy őt magát fogom a témánál felhasználni. De nagyon nehezen akartam elkezdni a pipa készítését. Egy alkalommal arra hivatkoztam, hogy nincs megfelelő fám. Erre nagybátyám küldött hozzávaló fát. Így még a fa is Ibfáról származik. 1934-ben (...) lett kész a pipa."

Sarlós Ferenc, az akkori esperes plébános tehát megkaphatta a neki járó papi fapipát a Szentháromság-napi búcsú alkalmával. Az ajándékozáshoz a csebényi rezesbanda fújta az ibafai nótát, került pogácsa és hozzá bor, teljes volt az ünnepség.

Ebből a mulatságból aztán haladó hagyomány lett, farsangkor mindig megtartották a pipabált. Ezen a helyi tehetős polgároknak és gazdáknak kötelező volt a részvétel. Egy szemtanú így számolt be a korabeli bálról: "A hangulat emelkedésével következett a szertartás: másfél pakli dohányt beletömtek az ibafai papi fapipába, majd azt a pap meggyújtotta, néhány szívás után szájról-szájra adták <<slukkolás>> céljából. Ezen a bálon a papnak egyenesen kötelessége volt táncolni. A hangulat néha olyan, magasra hágott, hogy egy-egy vidámabb vendég <<beugrott a nagybögőbe>> és az látta annak kárát néhány húr erejéig. Határozottan emlékszem, hogy egy alkalommal az egyik tanító járta a táncot a nagybögőben."

Ma már nemhogy mulató, de szomorú tanítója (meg iskolája) sincs Ibfának. A szomszédos Almamellékre járnak a nebulók betűvetést tanulni.

A falu azonban nem örülhetett sokáig a fapipának, mert jogos tulajdonosát Babarcra helyezték. A pipa tehát költözött. Az utód, Tandlmayer Lipót ott állt és prédikált, gyóntatott és esketett, keresztelt és temetett egy szál pipa nélkül. Amerikás rokonai szánták meg végül, s megajándékozták egy hosszúszerű fapipával.

Megint volt mit mutogatni a kandi népnek. Lipót atya utóda pedig már odáig ment, hogy visszakérte a jogos tulajtól az igazi ibafai papi fapipát.

Ezzel alapozta meg a múzeumot. A kezdeményezést fölkarolta és kiteljesítette Tímár György plébános 1966 és 1973 között, így az ő érdeme a mai pipagyűjtemény létrehozása.

Ezzel azonban kezdetét vette egy olyan vetélkedés, amely egyenlőtlen feltételekkel folyt. Az akkori megyei tanácselnök szerette volna fölvirágoztatni a falvakat, s Ibfán erre természetesen a pipamúzeum látszott a legalkalmasabbnak. Csakhogy a látnivaló egyházi tulajdonban volt. A főember még a megyéspüspökkel is tárgyalásba bocsátkozott annak érdekében, hogy megszerezze a pipagyűjteményt. Az "üzlet" végül is nem kötött meg. Ez ma már szinte hihetetlennek tűnik.

A megyei vezetés döntése értelmében viszont létrehoztak Ibfán egy állami pipamúzeumot. Így ma a Ságvári Endre Művelődési Otthon épületében székel a másik gyűjtemény. A döntéshozók várakozása szerint a papi pipamúzeum előbb-utóbb el fog sorvadni. Ezzel szemben a látogatók mindig az "igazi" papi fapipát keresték. S ezzel ugyebár a hivatalos múzeum nem szolgálhatott. 1973-ban elhagyta állomáshelyét az utolsó ibafai pap, s azóta papi pipamúzeum árván szerénykedik a parókián. Az iskola bezárását a körorvos elköltözése követte. Reméljük az ibafai papi pipa nem marad magára egy kihalt szellemfaluban.

Pipa van, pap nincs Ibafán (Új Magyar Vidék)

Írta: Adminisztrátor

2010. április 19. hétfő - Módosítás: 2010. október 01. péntek

Epilógusként álljon itt a klasszikussá vált nyolcsoros:

Az ibafai papnak fapipája van,
Mert az ibafai papi pipa papi fapipa.

Az ibafai papnak mindene a fapipája,
Doktora és Patikája az a pipaszár.

Tél vagy nyár, hogy nem unja már
Mindig ott a szájában a hosszú pipaszár.

Tehát az ibafai papnak fapipája van,
Ezért az ibafai papi pipa papi fapipa.

Zétényi Zoltán
Fotó: 2Z Fotó & Média